

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Poggii Florentini Oratoris || Clarissimi, Ac Sedis Apo.||
Secretarii Opervm ||**

Poggio Bracciolini, Gian Francesco

Argentinae, 1513

VD16 ZV 12623

Secunda. Vtra artium: Medicin[a]e: an iuris ciuilis pr[a]estet.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14341

fomentū amicitie ac mutue benivolentie cōservande qd' frequēs p̄stat usus & cō
 fuerudo. Vna em esse colloq; abū capere varijs de rebus disserere iocari: cū serio loq;
 qui amicitie vinculū p̄cipuū arbitrant. Tū igit' cōiuij auctorib; ut impelas omib;
 tam: ex hac humanitate/ex hac benivolentia significatione/ex hac tanta utilitate
 gr̄as esse agendas negabis, mihi qd' ingrati dūiq; signū videret. Si em cū iure de
 beo/mihi dicerē debere. Sed cōtra hoc iudicas, hoc secus se habet. Ip̄a nos (quæ
 plurimū p̄t) impellit natura: ut cōiuiiū paremus sepius eisdē a qbus id cēperi
 mus ad gr̄am referendā. Anglici sunt paulo q̄ tu hac in re humaniores. Nam eti
 am post decimū die q̄ quoties in eū qui se pauit inciderint/gr̄as pro suscepto pran
 dio agunt: ne in membris honoris impensi videant. Id quoq; mecū sentire arbitror
 finiam Aristotelis tibi notā: qua honorē inq̄t esse honorantis. Apud illū igit' penes
 quē honor remanet/nec esse est & gr̄am residere. Ergo cōiuij magro gr̄a mihi vi
 detur habenda. Tum Carolus. Si sola inq̄t gratiarū actio satis esset ad persoluē
 dum huius bñficii munus: non grauiter gratiarer hac satisfactione sepius uti: si ad
 amicorū epulas q̄ sepiissime vocarer. Verū persto in sententia: & hunc hospite nos
 strum nobis gr̄as debere arbitror: cui summus honor accessit ex hac cena. Sed ut
 paucis meā finiam absoluā: tantū interesse puto inter cōiuij auctore / & eos q̄ ros
 gantur: quantum inter illū qui rem cepit / & eū qui p̄fecit. hoc est quantum inter
 finem: & ea quæ ad finē spectant interest. Magister cōiuiiū instruit ac ordinat: cōiuiæ
 perfectū reddat. Nullū em esset cōiuiiū/nisi accederēt rogati q̄ rem ab alio captā
 perficere. Gr̄a igitur eis habende sunt quorū opa cōsummatū est: tanq̄ fini potius
 q̄ illi qui cōiuiiū inchoant. Verū tamen nescio ait: an Benedictus (qui assensit ius
 re omni omnia cōtineri) aliquid de hac disputatione in suis cōmentarijs insertū legit.
 Nō est hic opus Benedictus ait: aliq̄ legū auctoritate: sed discreta prudētia alicui
 ius viri partitione. Ego em ita decemo. Si q̄s me dignitate/honore/opibus/nobis
 litate/forma/ḡsta/doctrina/virtute superior atq; p̄stantior ad cōiuiiū rogitet: gr̄as ei
 & me debere p̄stear: qui me sua mēsa ac excellētia viros: put ibi esse cōsueuerūt
 societate dignū censuit. Idq; oim cōsensu videor posse dicere. Accedit em mihi nō
 parū honoris cū accersor ad cōiuiiū eius qui sit multo q̄ ego dignior & honoras
 tior. Stultū quippe videt' si dñm quemq; Nucem/cārdinalē/principem ciuitatis: aut
 quēuis alterz in altiori fastigio dignitatis collocatū: q̄ me ad eius mēsam venire di
 gnatus est: etiā gr̄as q̄ accesserim mihi debere arbitrarer. Sin v̄o inferior fuerit q̄
 digniorē aut ampliōrē virū vocarit: cū non summū honorē ex illius accessu conse
 quatur: utq; domui satis afferat decoris ei qui ad se omandū a dierit: gr̄as debere as
 seuerabo. Solent em hmōi hoies prandia & cenas p̄bere nobilioribus ad cōtrahē
 dum fauorē & benivolentiā cōparandā. Quos si dixeris fenoris spe eā subire im
 pensam: assentiar tibi cum merces aliq̄ illorū existat finis. Nos aut' ne qd' debuit cō
 trahamus/hereamus Caroli sententię: nobis pro epulo gr̄as habendas, & habeo
 in quā agoq; pro hac vestra humanitate. idq; duco beneficij loco, quo tamen nol
 lem uti sepius: ne vobis nimium deberem.

Cōiuiia fo
 mentū ami
 citia.

Aristoteles

Carolus

Benedictus

Disceptati
 onis prin
 cipalis
 solutio.

Handwritten marginal note in Latin script.

SECUNDA CONVIVALIS DISCEPTATIO.

Vtra artium: medicine/an iuris ciuiliis p̄stet.

D hac cum subtriderent omes: iamq; v̄borum finis esse credere.

Tū ego cupiēs in duos varie p̄fessionis viros: & utriq; alteratio
 nibus sepius (uti solent) disceptationis materiā injicere. Addubis
 tui in quā multoties (Nicholau & Benedictū intues) utra p̄stan
 tior esset ac nobilior/generiq; humano utilior & maioris estimā
 da: Ars ne medicine/an iuris ciuiliis facultas. Video em multa in
 utraq; p̄tem assenti posse que ingerat q̄renubus dubitationem. Scripsi olim paucis

Poggius

his duas orationes ieiunas quidem in laudem utriusque doctrinae incertus sane cui esset palma tribuenda. utraque perutilis est nobis: utraque nobis necessaria. Nam morbos depellere & valitudinem tueri abque medicorum ope haud facile est. Leges ad de-
gendam civilem vitam utilissimae existunt. Tamen si altera carendum est: populum proferrem
medicinam: tantumque utilioris mortalium vite: cum sit velut instrumentum bonae valitudinis
in hoc corpore domicilio conseruande. In legibus quoque versat maximam vite praesidium civi-
lis: sine quibus neque coetus hominum institui: neque civitates conseruari queunt. Quid esset
enim vita hominum sine legibus: quibus boni hortarentur ad virtutem: mali a vitij conserua-
rentur. Siluestris sane confusio & brutis animalibus similis. Verum cum ambe nos res ad salu-
tem conseruant: de praesentia illarum quae immixtae. quae indagatio videtur ad modum subobscura. Sed
hoc vobis quibus ingenia sunt acutissima decidendum relinquo. Cupiens abs te Nycholaus

Nycholaus

laus

Medicinae dignitas / antiquitas / & utilitas.

Medicinae repertores.

Podalirius. Machaon. Orus Hippocrates.

lae primum quid sit tuae opinionis scire. Tum ille qui & philosophus est pacatus / & argutus
i disputando: obsecravit Poggi colloquendi gratia voluitque tuae et admodum libere. In hu-
iusmodi castris labor haud sane cum periculo: cum nulla sit difficultas paucis nra cau-
sam tueri. Nullum enim dubium esse potest: quod nra doctrina magno intervallo iura civilitatis
anteceat. Nam siue in eis ingras vetustate nra est multo antiquior. siue auctores in-
uestigat: priores nostri: maiorisque apud omnes gentes auctoritatis & glorie extiterunt
seu potius utilitate: nulla hac nro humano generi meliore / nulla salubrior re-
peries. Si vero huius dignitate praesentis illi praesentis doctissimi viri ac prudentissimi
tanta fama ac commendatione hominum extiterunt: ut ob eorum artem publicamque utilitatem
proprieque gloriae & singulari ubique diffusa erga genus humanum merita: in deos a gra-
tibus sint relati. Iis namque primum / cum Mercurius medicinae artis reparator phibetur: qui
ob eam rem relatus in deos. Mercurius etiam inter planetas annumeratus Aesculapio
lapius eius filius honores immortalium medicum exercitio adeptus est: tanta apud praesentis
gratia ac nominis fama: ut coram loue a dijs sit inferis accusatus: quod eorum impendit diminue-
ret: propterea quod defunctorum animas ad supras medicum arte traduceret. ex quo ab loue
fulmine ictus est. Podalirius deinde ac Machaon Aesculapio geniti / ob artis me-
dicinae sollertiam / cum alijs heroibus e Creta ad bellum Troianum vocati sunt. Orus in-
sidis filius Aegypti rex: medicinae artem matrem edoctus: plurimum arti contulit ad iumen-
ti ad hominum salutem. Hos secutus Hippocrates Cocus: qui Democriti aetate viguit: omnem
serme in eo exercitio palmam tulit. Viri vero (bene dictum intus) neque ad hos digni-
tatis gradus / ad hanc auctoritatem & gloriam ascenderunt. Multoque post fuere quae medicum
cina: qui cum suis hominibus cepit / ad inuicem atque exulta viguit: omnibus utilis: ab omnibus com-
probata. Neque enim est in nra scia quae quae merito reprehendat: aut non singulis illam praesentis
se fateamur. cum videamus illius artis peritos ad bella adhiberi: apud reges in pro-
cio haberi: tantumque rem mortalibus necessariam. At veteres leges (ut pauca de multis referam)
in pluribus videntur (de praesentis loquor) ab omni ratione alienae. Quis namque iure laudant
latrocinium ad licentiam / quo populus exercitior armis fieret. Licet in lege Lacedaemonum
praesentis. Apud Aegyptios lege furari fas erat: ita tamen ut sua noxia fures ad praesentis
defenderent. Quid de ea lege dices: quae Romani deceptorum corpus in frustra diuidi crederentur
toribus iubebant. Multa erant in praesentis legibus improbanda: quae plurimorum scelere: con-
tra fas aequumque eam praesentis. Nra vero ars ducem habet rationem: hoc est ipsam naturam / in
qua iura iect fundamenta. Leges pro voluntate maiorum condita. Maior profecto pars
hominum illis caret: suo more viuunt. Regna ac populi aut obtinere imperantium arbitrio
aut sua consuetudine / aut usum a maioribus tradita contenti. Nostra facultas eadem ubique
est: nec variat tempe. Iura vero incerta habent sedem: a deo inuicem diuersa / ut inimicitias
intra se agere videant. Quae libet civitas sibi ius condidit. A deoque iam ius civile non
strum abdicarunt / ut paucissimos comprehendat. In quenda nescio quem angustum an-
gulum ac locum paruum circumscripserunt. Nam quota mortalium pars istis veteris legibus tenetur.
Quare Asiam uniuersam / Aethiopicam / & maiorem Europae partem. Nunquam per pau-

cūlas puñcias vestrarū legū mentio ulla aut sermo habet. Itali tñ neq; hi omnes
 huic vto iuri civili obtant. Nam Hispani/Galli/Anglici/Theutones/Germanice
 tereq; q ad septentrone spectant nationes/sibi leges qbus pareant cōstituerūt. vñ
 iuris umbeculā quandā nōnulli norūt:mirū apud ceteros eius silentium est. Nihil
 apd illos vestrē litigiorū formulę proficiūt. Carent vestro pagocinio / equitate ac
 prudentia. Nō legū vestrarū anfractibus lites suas decidunt: nullis controuersijs
 longiorib; implicant. vel ob hoc fortunati: q absq; impendio & aduocatorū stre-
 pitu viuūt/ vstra molestia vacui. Itaq; pauci in locis noti/ aut utiles estis. At omī
 bus in terris/ puñcijs/natōibus/uniuerso terrarū orbe medicina utilis atq; in pres-
 cio est: ubiq; medicorū opa accersit. Pontifices/Impatores/reges/principes/tyran-
 ni/ppsi/diuites/pauperes medicos aduocāt: quorū studio & cura rogant. Illos appe-
 tunt/honorāt/columnt non tñ infirmi/ sed etiam sani ad corpis & vitę tutelam. His
 publice datur pecunia. His alimenta subministrant. Nam qs illorū doctoz/ aut
 iudicis ut aiūt usū & cōsuetudinē legū causa delectat. Num qs domū frequentat.
 Sūma est vestrę facultatis obliuio. Pauci ex eis utint alios excellāt honoris grā do-
 ctiores sūt. Ita persepe indocti: ut nil sit eoz doctrina ac vocib; infullius: qui si qd
 vbum infultus (qui undiq; redundāt) ptulerint: neri deāt/ id esse ex lege aiunt:
 ut eoz verba pro respōso Apollinis habeant. Sed illorū reijciē opera. prudētia em
 & usus rerū magis/ apud eos iudicat ex equo & bono absq; vestrīs cōmentarijs: q
 potius obscuritate legentib; q lumē pstant. Quib; ex rebus plane intelligis: a me-
 dicinę sciētia multo sōcilitatē legū anteiri. Qd tñ alia rōne cōducā. Quāto natura
 li philosophię moralis cedit: tanto leges medicinę cōcedant necesse est. Opus nrm
 naturali continēt phia. Si qdem nullus recte dicit medicus: cui non ois cognita &
 pspēta phia fuerit/ & oim liberaliū artū disciplina. quę res pdifficilis est/ & singu-
 lare ingenium requirit. Legū vestrarū/ ad q̄s dīscēdas solę leges requirunt/ alię aliarū
 auxilio innixę/ sed ē esse dicitis eā quę de morib; est phia. q doctrina in p̄mptu ha-
 betur: & tempibus ut vult Aristoteles mutat. Non em iudem sunt mores semp: &
 q̄ utilia aliq̄ putant/ tpe fiunt p̄sepe cōtraria. Ita & leges vident. Varię em sunt/
 vel potius diuerse. cū ciuitates fere singulę suū ius (qd appellant ciuile) sibi con-
 stituant. Non erat idē ius olim Lacedemonijs: Atheniensib;: Thebanis: quibuslib;
 bet in urbib; suis diuersis. Nec eodem tēpe fuerūt legū cōditores. Romani ves-
 tere etiā post. xij. tabulas suo iure utebant. Ethruscis/ Picentib; / Vmbris/ Samnis-
 tibus/ Capanis sua cuiq; genti iura erant. Iure cōsiliū in urbe solū docti habebant:
 extra urbē indocti. At medicinę ars firmiore i se de residet: ut q̄ ab ip̄a phia: hoc est
 ab ip̄a natura quę semp est eadē mouet. neq; morib; aut cuiusq; arbitrio tollit v̄p
 mutat: neq; regit in tētamine hoim: aut p̄p̄oz p̄scripto/ & plebis assensu. quorū
 est eas leges & iura indicere quę sibi censēat profutura: ut quantū res firma/ immo-
 bilis/ solida sit robustior leui atq; instabilis/ & q̄ nutu hoim regat: tanto nra doctrina
 vestrīs iumb; excellentior videat. Adde q̄ statim repta medendi arte et medici ex-
 titerūt vestrōz doctorū multis post sēculis ut rei inutilis usus inuētus est/ ad serē-
 das nutriēdasq; lites introductus. Quā cū ridens dixisset: explorandū inqt Benedi-
 ctus/ tuę sententię grā sum locutus. te nunc respōdentē expecto: quē scio iam dudū
 qd ad hęc sis dicturus p̄meditatū. Tum ille. Non ea dixisti ait/ ad q̄ confutanda
 maioris sit ingenio opus. Ip̄a ratio facile inania esse illa cōuincet: maiestatiq; legū
 aduersus hęc tuā medicinę factantiā defendet. Verū mihi videris Nycholae id qd
 oli Ciceroni in orōe ut opinor pro Plautio est obiectū/ te artē facere ex cloaca. Ita
 ei istā tuā clientulā magnificis: ut nil sup tuo iudicio estitari qat. Posuisti eā tāq; in
 throno quodā: cui leges velut ancillę lōgo cedāt infuallo. Nimis qdē supbe vras
 extollere vires/ nras deprimere conaris. Sed esset q̄b; hac v̄boz pōpa paulū cō-
 edat. Mihiq; vident iura/ legesq; vram disciplinā supare tū tempē: tū auctate: tū di-

In iuristas

Aristoteles

Benedictus

Vergilius gnitate/quantū lenta solēt inter v̄gulta cupīssī. Qm̄ vero pugnas vetusta teatē in
 uentorū auctate: ostendā nos utraq; iure vobis minime cōcedere se daut pares et
Legū primi se/aut supiores. Phoroneus Inachi filiū sexcētis ferme ante bellū Troianū annis
 cōditores, Argis impans primus inter grēcos: a qbus bene viuēdi disciplina oīs profecta est:
 leges & iudicia cōstituit. Iis deinde in aegypto prima leges tulit. Vn̄ a grēcis est le
 gēra appellata, tum Minos paulo an̄ Troiā captā paulo leges dedit Cretēsi bus: ex quo
 apud inferos illū poete iura reddere sinxerūt. Licurgus postmodū iura imposuit
 Lacedemonib; Draco deinceps legū dator fuit apud Athenienses Anco Martio
 Romanis impante. Hos atheniensis Solon est secutus: qui antiq; Draconis legē
 bus q̄ ad segriciē p̄nebant antiq; ius ipe noua iura constituit. Itaq; utraq; res eorū
 dem ferme tpe ortū cepit. Mercurius em̄ Iſidis fuit ætate: Phōroneus supior. Quā
 pp̄ leges sunt p̄ferendē tū tpe: tū utilitate. q̄ tanta censet: ut absq; illarū tutela ius
 suū cuiq; tribuetū cōseruari societates hoīm (q̄s iure societates citates noīarent) cō
 utius minime potuissent. Quid est em̄ ciuitas nisi multitudo hoīm iure utentū in
 unū locū cōgregata. Nam qd̄ legibus cautū est: iure id fieri dicimus. Itaq; quanto
 prius urbes q̄ medicīne ars repta cōditē fuerūt: tanto leges v̄tē p̄stant arti cōditōre
 vetustate: quarū cōsilio atq; ope fulter es publice in immēsiū cretere. Iusticia. nare
 rum publicarū est fundamentū: cuius ministre dicunt leges. At vero absq; medicos
 rum q̄a multis vixit sæculis humanū genus: & nescio an salutaribus ac salubribus
 q̄ postea adhibita me dicorū cura. Necessitas insup̄ priores hōīes coegit ut leges
 cōstituerent: quo tutior esset eorū vita: qui minus virib; valēt. Cū em̄ vis rationis
 inimica soluta legib; vagaret: tantūq; quisq; possideret quantū sibi v̄dicare corpis
 robore potuisset: ex quo rapine/spolia/cedes emergebant: necesse fuit ad legum
 p̄sidia cōfugere: q̄ ab iniuria hoīes arcerēt: & q̄libet qd̄ suū est tutaret. At medici
 ne p̄cipiendē nulla fuit necessitas: sed curiositas q̄dam sup̄uacua: victus parcitate
Xenophō labore/exercitio/abstinētia sanitas q̄rebat. Vides apud Xenophontē Persarū vi
 ctum non indigere medicis. quū in eiusmōdi vitā rarissime subeāt morbi aut aduer
Cyrus. sa valitudo. q̄ si qn̄ obuenerat inedia curabat. Quis. n. a Cyro in exercitu medici
 adhibebant. tū utilius esse ait curare ne in egritudine incidat: qd̄ abstinēdo exercē
 doq; corpora cōsequant. q̄ post malā valitudinē ad medicos cōfugere. Nam qd̄
 a natura p̄fecta medendi artem asseruisti: & leges quoq; ab ip̄a natura/hoc est ab
Lex quid, ip̄o sup̄mo Deo inītiū ducūt. Lex. n. recta rō est: ut Ciceroni placet: a mēte diuina
 manās: q̄ recta sua deat/ phibeatq; cōtraria. Fons ergo & origo iuris ab ip̄a ontē na
 tura: q̄ duce honesta petimus: turpitudine abhorremus. Ab ea p̄scribunt nobis q̄
 leges mādant. Furta. n. rapinas/ adulteria/cedes etiā ab ip̄is qbus nulla est scripta
Plato dignitas/tū utilitas/tū n̄citas tāta est apud oēs habitata: ut Plato nobilissimus ph̄s
Cicero, decē libris/Cicero noster trib; leges a se cōstituitis ciuitatib; dederint: ut hæc facti
 tas non leuis aut cōtemnenda res (sicut putas) sed grauis/cōstans/digna/ sum
 mis phōib; ingenijs videat. Q. vero Mercuriū & Aesculapiū vestre artis auctores
 inter deos relatos affirmas: tu me ad fabulas & poetarū signenta reuocas. Quid
 mihi prisci illius tempis stulticiā narras: q̄ tanta fuit: ut nō solū hōīes / sed mōstra
 nephanda pro dijs colerent. Quare ista tua deorū mētio vana est/ nulliusq; pon
 deris estimanda. Vt autē non abnuā: medicīne artē / q̄ tū ab ip̄a xp̄ientia doctrinā
 traxit: a naturali phia suas trahere radices: leges a morali. Et naturalis quoq; n̄m
 est fundamentū: ab ip̄a natura leges ortū ducunt. In eo em̄ quod recta ratio que
 est ipe deus imperat/leges sua fecerūt fundamenta: a deo firma/ ut nulla vi quā
 fari possint. In his cū salus hōīm sita videat: tū omnib; in rebus vestre artis p̄stant
 tum tēpe/ auctoritate/ utilitate nobis longo intervallo ceditis necesse est. Tū
Nycholaus Nycholaus in nos cōuersus: Hic noster inq; tuā/ ut mos est illorū qui iniquā utē

suscipiunt vobis causam defendit: & leges iuraque eorum civilia tanquam in arce Minerve
 sibi videri esse collocasse. Insuper profecto quanti ea a philosophis & doctis viris esse
 mentis: quantum auctoritatis apud eos habeat responsa quaedam ut appellat prudentia
 tum scita plebis & ignobilis decreta vulgi: senatus consulta: edicta prore pro re
 condita: vix suis conditoribus satis nota. In quibus solis vestra doctrina versat. Nam
 leges illas quae dicis ab ipsa natura proficisci non attingitis: neque illis illud vestrum studium ad
 habere. Quippe quae nullum vobis quantum afferat: neque vestris responsis inimicari / aut
 in vestram sententiam inflecti queant. Eas vos leges familiares habeis: non quae natu-
 ra / sed in iudicio hominum factae sunt: quae loco & tempore commutantur: non quae a vero nequeant
 deflecti. In his opera vestra consumit quae dubia sunt: quae ad varias sententias trahi pos-
 sunt: in quibus exponendis vestri illi praecleari consultores sua ingenia frustra consumpserunt.
 Cum enim iura vestra civilia varia sunt: ut quae a diversis viris / diversis certe temporibus sunt con-
 ditae: ingenti manu labore vestri commentatores conati sunt ita illam interpretari: ut
 neque dissentire / & idem sensisse viderentur: perinde ac si ea non hominum varia sententiarum
 verba: sed Phoebi quae falli non possunt oracula extitissent. Haec ab nescio quibus grae-
 culis postmodum in plures libros scissa / contracta atque dispersa sunt: Imperatorumque
 auctoritate firmata: ex eo tempore imperantis iussu leges istae roboratae ceperunt: cum sua vi
 tanquam graues multis / res minimeque utiles omnibus iudicarent. At vos insolentia qua
 dam factuque nimium superbe elati / ac ignorantia patrocinae vestrae admirantium verba consi-
 sitanque: ex Apollinis sacratio fencem vos in manibus ferre existimatis: quibus si Ci-
 ceronis oratio qua L. Murenam defendit: nota foret: remitteretis paulum profecto de
 hac vestra legum nimis elata extimatione. Eadem sola illius auctoritas huic satis
 facit disceptationi. Verba eius referam vobis ut opinor nota / alijs non idem. Ait enim
 aduersus Seruium Sulpitium more vestro sitam facultate extollentem: Quonia mihi vi-
 deris inquit / istam scientiam iuris tanquam filiam osculari tuam: non patior te in tanto
 errore versari diutius: ut istud quid nescio quid tantopere didicisti / praclarum aliquid
 esse arbitreris. Primum dignitas in tam tenui scientia non potest esse. Res enim sunt
 parvae: prope in singulis litteris atque interpunctionibus verborum occupatae. Gra-
 tie quoque in ea nihil esse etiam ratione probat. Pauloque post ait: Sapiens extimari nemo
 potest in ea prudentia quae neque extra Romam usque / neque Romae rebus prolatis quae-
 valet. Peritus ideo nemo haberi potest: quia in eo quod sciunt omnes / nullo modo possunt
 inter se disceptare. Difficilis autem res ideo non putat: quod & paucis / & minime
 obscuris litteris continetur. Ad haec nullius insuper faciliorem cognitionem videri dicit.
 Hic te solis verbis intelligis causa decidisse: cum non dignitate / non gratiam / non sa-
 pientiam / non prudentiam / non in percipiendo difficultate in ea scientia esse confirmet.
 Et certe cum eius vim naturamque considero / perleuis quaedam facultas: & quae scientia
 nequeat dici. Nulla in vestris responsis est subtilitas. Nulla veri indagatio. Nulla so-
 lidior doctrina. Nulla perspicuitas: ad quae perdiscenda non ingenij acumen ali-
 quod requirit: sed scripturarum rerum memoria / & inextricabilis commentariorum lectio:
 quae sibi iuncte ita aliquando repugnat in suis sententijs: ut non responsa prudentis /
 sed somniantium voces esse videantur. Verum tamen ut leges & antiquas esse consistant
 & ad defendendam vitam utiles & necessarias (non enim omnes improbo) ius certe civile ve-
 strum quod discitis: in quo grauius in cuius lectione etatem consumitis: ut rem haud
 magnam adendam nostrae arti postpono. Nam & nouum est: ut a Romanis receptum /
 & ab Imperatoribus approbatum: & nulla continet nisi eorum quibus illud ius est darum
 utilitate. Hoc illos solum complectitur qui Romano Imperio subsunt: si tamen id velint
 seruare. Sed quae late nunc Romanum imperium patet. Scis uniuersum fere orbem ab eo
 desciuisse: suaque sibi quaeque natione adscuisse leges: quae libet insuper earum quae im-
 perio subsunt ciuitas / sua sibi iura instituit: quae vestris ciuilibus anteferunt: quae nulli
 iura quae velit eorum parere. In tam vana igitur re / tam diuersa / tam communi / tam vulgare

Cicero

ta: prout v̄ro iuri accidit: qui honor/ q̄ dignitas/ q̄ extimatio inesse p̄ōt. Nam opa
 utilitatē afferat ignoro: necessariū esse non intelligo. cum pauci sint illius periti: pauci
 qui obtemperant: exceptis dūtaxat Italis/ apud quos istud vestrū cūtile ius/ tot cō-
 trouersias/ iungia & lites excitat: ut fatius fuisset eo carere. Sed fac illud ut vis utile
 ac necessariū/ nunquid tantū honoris aut dignitatis/ quanta est vestra opinio mereat?
Iniquitas. Nunquid vestri iuris cōsulti & doctores egregij ut appellatis: ornandi/ extollendi/
 aut in precio habendi sunt. Nil utilius/ nil necessarius nobis ad tuendam vitā cor-
 porisq; tutelam: q̄ domus: q̄ cibus: q̄ vestis: ac reliqua in quibus consistit hominū
 virtus. Nemo tamen unq̄ Architectonicā/ aut coquinariā/ aut texturicū artes/ cre-
 teraq; nobis necessaria opificia laude aut extimatione digna iudicauit: quin potius
 us eiusmodi opifices nulla dignitate/ nulla auctoritate p̄diti: pro mercenarijs
 habent/ hoies rustici & viles, eodem pacto & doctores vestri/ quos artem p̄se-
 teantur utilem/ ut vultis ac necessariā: procul tamē ab omni dignitate/ fastigio inter
 ignobiles rerum ministros videntur reijciendi. Non em̄ quis inuoluta ac p̄plexita-
 tes tractent: inq; eis aetatem cōsumant/ dignitatē consequuntur. Finis quippe ut plu-
 rimum artifices nobilitata: ac perdiscenda iura luci cupiditas vos impellit/ ut illa in fo-
 rum & controuersias producatis. Quo fit ut sepius vestra opa ius ad iniuriā con-
 uertatur: ita ut nihil ferē a mercenarijs videant differre vestri illi legum ut vultis
 ministri. si quidem mercedem secuti/ illam suorum studiorū finem/ suorum laborum p̄e-
 mia cōstituerunt. At vero nōnulli ita superbe de sua doctrina existimant: ita etiā
 te/ ambitioseq; incedūt: ita primos appetunt honores: ut nil sit eorum insolentia fa-
 stidiosius: ut persepe detestari cogar stulticiā/ vulgi: quorū opinione tantam sit
Plato vendicari auctoritatem. Multi inquit hanc scientiā sequuntur ut rem excellētē
 & p̄cipua laude dignam. At stultorum est infinita natio. ut Plato scribit. Amplectū-
 tur hęc vestra iura omēs ferme tanq̄ uberes auro effodiēdo campos. Prebent em̄
 primū ambigendi materiam: tum litigandi disceptandiq; copiam: ad quę fit multo-
 rum concursus. Vos vero ita mentes hominū dubitationibus varijs circūuolu-
 tis: ita umbram effunditis veritati: ut nil certi reliquum sit in quo vis cuiusq; possit
 herere. Hinc Cinius/ hinc Bartholus/ hinc Dinus/ hinc Baldus alijq; plures tanq̄
 Phœbi interpretes a vobis in aciem educunt. qui & ipsi ita quādoq; inuicē dilen-
 tiunt: ut diuersarū opinionū cōgeriem moliti esse/ non veritatē quęsisse videant.
Cicero In quos aptissime cadūt Ciceronis v̄ba quę in eadem orōne posuit. Cum multa
 p̄clara legibus essent constituta: ea iuris cōsultorū ingenijs pleraq; corrupta esse ac
 deprauata. Quod certe vestris accidit cōsultoribus. Non em̄ iuris inquirendi/ aut
 inuestigandi veri/ sed litigandi/ altricandiq; vitatis/ & iuris conciliandi formam tra-
 diderūt. In multos annos causas trahitis cum clientū stulticia/ & vana spe iudicis:
 tum veri ignorantia/ quę multorū mentes pessundat. Sed ut istos p̄ter eam in quā
In iperitos bus aliqd falsi dici fuisse: quid loquar de illis vestris Doctōribus/ in quibus nil p̄ter
irritōsult. ter susceptę artis inscitiam stulticiamq; redundat: qui aliquando nesciunt latine lo-
 qui: qui ubi sit legum diuersorū ignorant: qui ad omne facinus parati/ manu sunt
 q̄ ingenio promptiores. Nouimus florentinū quendā ex vestris faleratis Doctō-
 ribus: q̄ se consulentibus respondere solitus erat: eam rem non legibus sibi/ sed
 gladio terminandā vidēri. Quid huic bipedali beluę facias: qui ex iure ad vim &
 iniuriā homines exatabat. Sed hunc excusabat inscitia summę stulticie cōm-
 cta. Sunt alij qui sibi sapidiores videntur/ ex his quosdā minime ignoramus: verū
 diles certo precio causas proderē aduersarijs. quorum sententię ad p̄dam spe-
 ctant. Pacisum quidem lites: & qua volunt estimat: ut fiant fathang miltū. Alie
 quis quem noui pactus est certam proferēde sententię mercedem: non curans
 proditoris nomen munerę gratia subire. Genus hoim pestiferū atq; abhorrendū
 ut fatius fuerit nobis hunc v̄m Doctōrū gradum non adinuentū: q̄ cū tanta p̄e-

nite reſtas eſſe: veſtrique doctores non in urbes alliciendi ſed ex hominū cōſortio
 exterrimandi videantur. Quid loquar deliſ qui ſua fidentes doctrina / in ea dem
 cauſa conſulunt diuerſa: & quod iuſtum antea multis rōnibus probat / poſtmoſ
 diuerſa ratione reprobat ut iniuſtum: ſemp legum quāſ varie interpretan
 tur auctoritate innixi. Adde cum duo iniuicē litigant: ac neceſſariū ſit alterū iuris
 alterum iniuſticię partes tueri: nequitia ac pſidia a duocatoriū fieri videmus: ut ius
 peſſe in iuſticię ſuccumbat. in quo & gloriatur: & palmam laudis ſe ferre arbi
 trantes: quum pro ſuo cliente vel inique ſit iudicatū. Exq; eo maius poſcunt preci
 um gratis videant animā perdidit. Res nephanda & impudenti latrocinio ſi
 milis. Sed nolo aduerſus legum veſtrarū miniſtros vel corruptos veditores potius
 uſe nimum moleſtus. Ipſas leges / ipſa iura ciuilia / in quibus ætatem poſuiſti
 conſideremus. E quidē non intelligo: cur ullo modo ſit cum noſtra ſcientia conſe
 renda. Nulli enim dubiū eſſe pōteſt: quin ea doctrina atq; ars ſit preſtabilior / quæ
 circa eſſe hominis verſatur: q̄ illa quæ ad bene eſſe diſponit. At noſtra illa quæ ſpe
 ctant ad conſeruandū hominē tractat: veſtra ut bene ſit querit. hoc eſt ut iure vi
 uat abſq; alterius detrimento: & in his occupata eſt / non quæ ſalutem corporis reſ
 piciant ſed quæ ad equitatem videant pertinere. ut quanto ſubſtantia excellentis
 or ſit his quæ accidentia vocent: tanto noſtra facultas veſtram excellere exiſtmes
 tur. Quæ cum dixiſſetum Benedictus: hic ſuis calumnijs inquit / & legum diſ
 gnitatū atq; amplitudinū detrahit: & earum miniſtros / id eſt Doctores infecta
 tur: ſuperbe nimis proſecto & perlonga / verboſa q; rerum ambage. Sed tamē de
 lege poſterius. Contemnere vero ac nihilipendere legum miniſtros / certe non
 eſt medici: quum ſit abunde unde pari referre queat. Non eſt ſane legum aut
 iuris ciuilis culpa / ſi qui fuerint ingenio hebeti ac tardo: aut ſi q̄ ſecus q̄ ratio per
 ſcribat illis abutatur. Non omnis terra frugifera eſt: & inter frumenta lolium vi
 demus oriri. Sed quid Nycholae de tuis artiſtibus ſentiemus? Quid eſt noſtus
 multorum ſtulticia / qui plures interficiunt q̄ ſanant: & miſerorū periculo & dam
 no ſuę artis experimenta conſiciunt? Nunquid illorum abſurditas atq; abuſio veſ
 ſtram artem diſciplinamq; cōdemnat? Noſtra ut vis errata præ veſtris leuia ſunt:
 noſtri inſuſi. Illi quos narras clientum pecunijs & hōnorū damno errant: veſtri diſ
 ſcimine vite. Nos lutrum ſerimus: vos ad perniciem corporis additis & bonorū
 calamitates: & animā deſuncto / & ſupſtitibus nūmos auferentes. Nos in paruis
 offendimus: vos in maximis. Siquidē reges / principes / domini veſtra incuria pere
 unt. In noſtris legatū quo dñam / aut hereditas in damno venit: in veſtris regnoꝝ
 euerſio. Cū hi artem profiteant ſæpius / qui ad ſubigendas glebas q̄ medendi exer
 citio ſunt aptiores. Rīdiculum eſt videre homines inuſtos / ruſticanos / ſine litteris /
 ſine doctrina / ſine ſenſu / ſola impudentia conſiſos / medendi artem profiteri: quo
 rum vbiſtulticia hominum fidem præbens / illos egris adhibet: non ad leuandos
 morbos / ſed augēdos: ut utiliſ foret vite noſtre eiufmodi homines nō fuiſſe na
 tos: cum ad gentiū p̄niciem orti eſſe viderentur. Noſtra vero doctrina nullos ad
 mittit ad eius miniſteriū / aut ad aliorum patrociniū: niſi prius fuerint in legum ſciē
 tia cōprobatū: vos omnē hominē / ſecem oēm opificum & mercēnarioꝝ turbam ſi
 nitis in veſtris caſtris veſtari: ut haud ab re fuerint quondam publico decreto me
 dici ex Vibe pulſi. Recte tamē accidit: ut in eo exercitio qd̄ eſt ignobile / etiā ignant
 & viles ſiam opam lucrī gratia ponerēt. Quid eſt em̄ in illo gl̄ia & admiratiōe ces
 lebre? Inſpiciatis egrotum / urinas / ſtercus / ſputa obliq; aliqñ oculis / fronterugofa
 tanq; morbus ille grauis magna egeat cura. Pulſus deinde tangit: in quo nature
 vires inſpiciatis. Tū adhibito cōſilio / multas poſt cōtentiōes ad phar maca / ut appo
 lant deſcēditis: in quibus eſtis p̄ſepe a deo diſſentiētes / ita ab egrotātis ſalute deuij: ut
 illa veſtra doctrina quam ſtabile / firmam / eandēq; ſemp eſſe prædicatis: leuis / varia

Bndictas

In imperi
cos

In medicos
imperitos
facietis.

lubrica videat. Si vestra potio casu potius quam arte profuit: curam vestram in celum tollitis: si quid nocuit/culpa omnis in egrum transferri. Dicam ridendam rem / quare Angelo Episcopo quondam nostro Aretino ei qui fuit de vico solis contigit. gratia morbo vexabat: adhibiti medici consulebant: ut eorum uteret potionibus / cum alias vite periculum esset aditurus. Is natura illas abhorrens / cum negaret eas sumpturum: tandem precibus amicorum motus / ait pariturum se medicorum consilio. Illi furas ut moris est potiones diebus aliquot ad eum miserunt: quas omnes in peluim dierum / fas / subtus lectum suum collocauit. Idem & de medicina quam vocant. Mane medicum egrum visiterunt. Cuique eum ferme liberum a febre comperissent: idque suis tribuerent medelis: oburgaretque qui potionibus antea uti noluisse / quo bonam valitudinem restituisent. Ille vim ac virtutem earum mirabile esse dixit: que subtus lectum sitis / tibi sanitatem restituisent. Quid enim egissent inquit / si eas potuissem: imortalem me profecto reddidissent. Tum oem illam medicorum impetam effert / iustitiam quoniam scellum abijci. Plura sunt preter haec vestrorum artificum exempla ridicula: ne dicam stultorum portentosa. prout eius qui assumpta medendi arte / a sinu pedum traditis pillulis repari fecit: & alterius qui egrorum quendam a scellum comedisse accusatus: pro ut non in facete ab hoc nostro in suis consabulationibus inserunt. Multa ridicula profertur possunt officium vestrorum prodigia: que satietatis gratia omitto. Sed ad legem deo defensione. Dixisti eas circa bene esse hominis occupatas: ideoque inferiori gradu videri sitas quam medicinae facultate. ut tibi concedam: nos curare ut hominis genus bene iuste / tempore / honeste viuat: & vos quoque cura eadem / sed alia ratione operam impenditis. non enim ut homo sit / studia vestra sunt: sed ut salubriter viuat & in valitudine prospera. Vos ut corpus bene se habeat: nos ut animus efficiat melior quaque virtus. quapropter quantum anima excellit corpus: tantum nostra exuperat artem vestram. Nam ad instituendum bonis moribus animam / leges daturae sunt: & ut a vitijs abstinere. Vestra facultas circumvoluit in corporum cura: nostra ut animus virtuti obtemperare appetat aliena: me cui vim afferat intenta est vestra ut firma ac valida sit corporis habitudo. Quare nullo pacto ambigendum videtur: quoniam maiori auctoritate dignitateque atque utilitate iura nostra censenda sunt quam vestra facultas: cum alterius opus animi tutelam / alterius corporis respiciat. Quamquam etiam circa hominis esse nostrum officium consistit: qui cum ex animo consistat & corpore: qui alterum curat / & alterius curam (quod absque anima homo esse definit) videtur suscipere. Quid enim esset homo / si absque iure & ratione viveret: Brutis animalibus profecto similis: ut non hominem / sed beluam curare qui solum curat corpus existimetur. Verum utrauis partem hominis leges curent / fateantur: necesse est eas esse necessarias: que homines ab agresti incultaque vita ac fera / ad vitam civilemque trauxerunt: ac civitatum condendam causam prebuere. Nam utilitas in eis tanta inest. ut his solis urbes effici possint / & hominum vita regi. Quibus ex rebus elucet decet: eam in illis dignitatem / maiestatemque contineri / qua nulla maior aliqua esse queat. An vero summi philosophi in illis describendis suum studium impertiri essent: nisi summam in ipsis gravitatem / precipuam dignitatem / immensam utilitatem / mortaliu operam dignam philosopho censuissent. Haec absunt omnia ab arte vestra: cum neque necessaria / neque utilis / neque aliquid auctoritate fulta iudicet. Nisi forsitan olim propter eximiam utilitatem ex urbe Roma legimus medicos edicto publico expulsos fuisse.

Nicholaus.

Hic Nicholaus: Licet verear inquit / ne longior sit nostra disputatio quam istos aures patient: tamen paucis huic nostro iuris consilio respondendum est: ne sibi videar assentiri. Primum ne iudicet peritius: non oem legum genus impugno: sed vestrum ius civile in quo operam perditis assero nostra doctrina inferius: neque ei ullo modo conferendum. Tum vero ne videar tibi cessisse: contra ac dixeram tua verborum iactantia contentus / affirmare a uisum: nullam in legibus neque utilitatem / neque dignitatem / neque necessitatem / neque auctoritatem inesse posse: que quamvis Ciceronis verbis a me superius pro-

bata sint: tamē ad hęc iterū cōprobanda alia aggrediemur via. Et primū quæ sit
 utilitas/aut necessitas inspiciamus. Scimus quæ necessaria aut utilia esse videant
 appeti/queriq; ab oibus impellente natura. ut cibum/ut vestem/ut habitacula: cę
 teraq; quę ob nostri tutelam nullo impulsore/nullo hortatore ipsi nostra spē na
 tura duce appetimus ac paramus. Qd legibus mīme cōtingit. Cōstat em̄ eas inui
 tis ac repugnantibus hoibus introductas: ut qui se in seruitutem quandā redigi exi
 stimarent. A deo vero illas pp̄lis inuisas cōstat fuisse: ut primi earū latores semper
 ab aliquo numine illas se quo eas obiecto deorū metu suaderent pop̄lis sinxerint
 ferens ab se illas Mercurij p̄cepto datas: tanq; magni boni cām futuras. Eodē mo
 do Minoem in Creta/apud Lacedemones Licurgū legimus fecisse: quorū alter lo
 uem/alter Apollinē suarū legum auctores tradidere. Qd & in plumbis cōtingit na
 tionibus. Nam Zoroastres Ariēneis simulato numine leges imposuit. Setis Za
 molxis Vestam deam p̄ferens leges dedit. Nōne Moyses noster leges suas ut ve
 rum erat Deo se accepisse ostendit: quas repugnantī plebi imponeret. Quis igno
 rat Numā pompiliū legum ab se Romanis datarū nymphę Aegerię auctoritatē/
 ac numine quo eas pp̄lo suaderet interposuisse. At istis figmentis minime fuisse
 opus: si eas sibi aut utiles/aut necessarias/aut suis reb; accommodatas hoies iudica
 uissent. Postmodū cōsuetudine & usu/vulgic; & plebis (quos tū respiciūt) cons
 sensu/robur & auctoritatē cepere. Sola plæbecula & inferiores urbis tenent legi
 bus vestris: quorū est de agrorū limitibus tuendis/arcenda aq; pluuia/ & rectorū stil
 licidij: & his similibus cōtrouersijs vām opam implorare. Eiusmōi hoies vestris
 iuribus sunt affecti. Potētiore & ciuitatū principes illarū vires transgrediunt.
 Non in merito Anatharhis leges cōparauerat araneas: telis: quę imbecilliora quęq;
 detinent/fragunt a valentioribus. Egdem nunq; legi: nūq; vidi: nūq; audiui ul
 lam rem publicam/ullos reges/ullos maiores principes vestris partuisse legibus:
 neq; eis datas esse. Quippe qui videamus res publicas per vim ad summū impe
 rum puenisse/ & regna non legibus/ sed viribus & manu quę sunt inimica legibus
 cōparata. Assyriorū/ Persarū/ Medorū/ Macedonū impia & regna nunq; legibus cō
 stituta sūt. An nō potius armis & vi muldarū gentiū/urbūq; euerisione & calamis
 tate parata: Quid dicam de Romana republica. Nunq; non totius orbis spolijs
 ac vastitate/ cedeq; hoim̄ creuit: quæ omnia legibus prohibent. Quid Sabinarū ra
 ptus/ ut ab Urbis primordio ordiamur. An legibus factum dices. Quid vicino
 rum expugnatōem: Albe excidiū. quid deniq; orbis seruitutem. An id quoc; ves
 tre suaserūt leges. Atqui nihil est illis cōtrariū/ q; vis & iniuria. Mitto bella va
 rīs gentibus illata dominandi causa: urbium incendia: nobilissimarū prouinciarū
 vastitatem: spoliarapinas: caedes: maioremq; orbis ptem iniqua seruitute oppres
 sam. An æquitas/ iusticia/ iura/ leges vestra: hoc fieri suaserunt. Idem de Athenis
 enibus sentire licet: quorū imperiū longe lateq; diffusum est. Alexander Macedo
 cum Persas est armis aggressus: credo hortatrices habuit leges vestras: quibus si ho
 mines paruisset: nihil unq; armis egregiū gestum esset: ex quo ornamento sæcu
 lorum omnīū quod ex eorū imperijs ortum est caremus: ut fatius fuerit non obtē
 perasse legibus ullis/ q; eis paruisse. Non Athenienses/ nisi eorū ampliata re pub
 lica/ studijs s̄rarum domiciliū p̄buisent. Non phiā: non eloquentia: nō ceterę bo
 nę artes in lucem inuēte atq; exculte prodissent. Sūma semp̄ imperia litteris & do
 ctine a ditū prebuere. Non Romanorū gesta/ non ceterorū p̄clarissima legerent:
 sed s̄lerent litterę: muta esset eloquentia: cōticescerent bonę artes: omnis liberalis
 doctina obdormiuisset: p̄clara opera/ ingentia edificia cessassent omnia: si obsequē
 do vestris legibus suo quisq; cōtentus/ atatem in ocio absumpsisset. Omnia em̄ p̄
 clara & memoratu digna ab iniuria atq; iniusticia/ contēptis sunt legibus profecta.

Minos
 Licurgus
 Zoroastres
 Setis
 Moyses
 Numa Pō
 pilius.

17.
 regna plus
 viq; legibus
 aucta.

Alexander
 macedo.

Doctrinæ
 & litterarū
 cōmēdatio

Ut vero descendamus ad nostra: quid hac ætate: nonne Lombardie duces / Veneti
 Florentini: multique preterea aliena appetendo rapiendoque creuerunt: quibus nulla lex
 imperat: neque eius regum precepto. Credo cum Florentinus populus aut Veneti alicui
 bellum inferunt: aduocant imperitiam / & eorum consilio indicant bella: an potius utilitas
 tate & augmento sue rei publice ducunt. Abige ergo hinc leges & iura tuamque sunt
 imperijs propagandis / querendis regnis / & rerum publicarum amplitudini impedimēto
 / solis priuatis & his popularibus ac pusillis hominibus conferunt: qui illas tute et
 aduersus potentiores indigent: & iurgijs ac litigijs tepus terunt. Homines graues /
 prudentes / modesti non egent legibus. Ipsemet sibi legem Latine viuendi in dicitur /
 natura & studio ad virtutem & bonos mores instituit. Potentes illas respuunt & con-
 culcant. imbecillius / mercenarijs / opificibus / q̄stuarijs / ignauis / & qui ceterum tenent sunt
 hoibus accommodate: qui & ipsi magis vi & metu penes q̄ legibus regunt. Quare
 istam legum utilitatem ac necessitatem tibi remittunt huiusmodi ceteris impant: aut est anti-
 mus impandi: quibus vis utilior q̄ ius fuit. earum presidia vobis qui cum illis queritum
 facitis & plebis ignaui relinquit. Quare autem dignitatem in eis auctoritatemque continere
 censet: tanta inelle potest quanta est unius vel parui oppidi virtus. Sura quareque
 uita: iura ciuilia disponit: suum quodque oppidum priuatum ius sibi condit. Florentini
 priuatis institutis magis q̄ publicis: hoc est Romanis legibus vtunt. Multa enim
 condentium ætate conferebant: quæ nunc tempe & conditione urbium sunt imitata.
Leges cum
tempore variari.
 Itaque in singulis urbibus leges in suam rem accommodatas esse derent necessitas impo-
 nit: quæ iuri Romano anteferunt. Vestra enim litigia / libelli datio / exceptio / respo-
 sio / citationes / testium productiones / appellatio / & sexcenta alia iuris ut aiunt a vo-
 bis reperta impedimēta / ut molestia & impensarum onus ac fastidia omittam. odio
 sunt ciuitati: adeo ut omnes ferme ciuium contumelias a suis cuiusque exercitij iudicij
 rejecta vestra vobisitate decident. Facrem publicam florentinam ampliori impio esse:
 & has priuatas leges Romanorum more cogi in volumina abrogatisque ceteris / ius
 solis statuat se suosque subditos teneri: profecto florentine leges maiori q̄ vestre
 & auctoritate erunt & dignitate. Quanti enim existimabunt: aut quis eorum operam
 impendet / quibus a nullis pareat? Certe nullius erunt precij aut emolumentum. Tu
 pro quo qui in illis es doctissimus / & is apud eos indoctus: nullusque tua opera egebit. Sed
 aut iura te alia discere oportebit: aut ad alia migrare loca / in quibus tuam hanc do-
 ctrinam queas vendere. Qua propter noli rogo nobis amplius esse molestus ihac
 vestra inani legum & iuris iactatione: & id quoque necesse est aliquando fateamini
 vos esse nobis impares. cum vestra doctrina voluntati hominum sublit: ars vero nostra
 non aliquorum variet arbitrio / sed ipsa rerum veritate nitatur. Quæ enim vestra doctrina
 est quæ discitis: quæ unico Imperatoris edicto tolli & mutari possit: & vos ex iureces-
 sibus voluntate minus incosultos queat efficere? Nam quæ ad tuendas causas &
 iudicia tractanda / non nisi antea comprobatos recipi dixisti. Satis mihi ridiculum vide-
In indoctos
doctores
 tur: si quos doctos estimari a nobis velis / quæ ab collegio aliquo pro doctis / aut gra-
 tia / aut premio / aut maiorum intercessione traditis: quibus nescio stulticie insignibus
 comprobati. videmus enim per sepe multos rudes / insulos / sifarum inscios / peritus
 pro Doctoribus probari / qui essent etiam pro hoibus improbandi. Audimus
 olim fuisse Quintium quendam cortonensem: qui cum hebeti ingenio in discendis legibus
 plures annos frustra impendisset. Doctor vestro more factus aliquandiu in causis
 assedit. ob stulticiam deinde a iudicij repulsus / artem notarij exercuit. in ea quæ
 reprobatur. Tandem missus / ut vulgo appellant euasit. Ita pro doctore apparuit et
 factus / insignijs sue fatuitatis abiectus. Quæ in re multum preiudicij hoibus afferit.
 docti enim pariter & indocti concessa deferunt Doctoratus signa / in quibus plura
 mi fallunt. secuti enim doctrine insignetantque: qui signo carponule proposito ad ma-
 bernam vinariam proficiscunt: cum doctores eiusmodi a deum non iudicem / sed iudicem

Stulticia: cū ignorantia pro doctrina: pro cōsilio temeritate: pro iuris indagatio
 ne incerta sententiā ferentes. At ex medicorū turba multos dices in atria & forā
 p̄dite: siles pharmacopoli: quorū temeritas p̄libo noceat. Sed hi nulla nisi demētie
 signa portant: quibz hoies alliciant ad curā morbi. sed inf̄ ruficos & vulgus igno
 bile suas vires expandūt: ut paruo dāno eorū cōstet ignavia. vestrorū stulticia ver
 fatur in turbibz: ubi mltos maiori cū detrimēto subuertēdi facultas dat. Que cū dī
 xisset: ac Benedictus se ad respondendū pararet. Satis inquit Carolus verborū
 dedistis nobis. posses. B̄ndicte ad hęc respondere satis copiose. nulla em̄ est de aliq̄
 re disputatio tam exilis: quin in longissimā disputatōem protrahi posset. sed iam
 finis est statuedus. Vnū tamē addā. Quero abs te Nychole: cum iura ciuilia & le
 ges p̄ v̄ra arte videant leuia: quid cēteas de illis q̄ canonica appellant. an v̄ram
 doctrinā supare iudices: & quā obrem ea p̄tereris intacta? Haud em̄ minoris se
 putant qui illa tractāt iura: q̄ qui ciuilia. sed p̄ populus loquunt̄ p̄sape: veluti q̄ di
 uina quēdā: & cœlestiū arcana se referare arbitrent. Omisi inq̄t consulto has san
 ctiones ut aiūt canonicas: qm̄ non satis videbant̄ digne q̄ cū artis nostrę doctrinā
 ullo modo conferant. institutiones q̄dam ac diuerforū statuta pontificū: in quibus
 p̄dicendis nullo ingenij acumie opus ē. nulla mētis difficultate. cōposita ut vident̄
 potius ad excitādas clericorū cōtrouersias q̄ ad doctrinā. Hęc a pontificum arbi
 trio descendūt. Sc̄piusq̄ accidit: ut que ab altero sunt edita: alterius abrogent̄ edi
 ctio. Res em̄ volūtate sunt temporibus & causis accōmodate. Nulla in eis doctrina
 grauior est: nulla subtilis indagatio: nulla p̄cio digna scientiā. noua inuētio. & que
 paulo amplius trecentis annis sit in̄troducta. Ad hanc in facultatē haud difficult̄
 quēdā magna hoim̄ copia cōtolat: lucri aut beneficiorū spe adducti: om̄i & viri
 tūis & bonarū artū cura postposita. Quisq̄ em̄ in ea doctus: q̄ bonis institutus
 haberi moribz manuit. Ita q̄: ad hanc veluti ad agrū frugibus fertilem auiū modo
 proficiunt. Phiam vero ac Theologiā diuinas artes: quę semp̄ fidei p̄pugnaci
 lum futere: quę principatū inter om̄es doctrinarū facultates tenent: quę hoies ad
 cœlestiū cōtēplatiōem in ducūt: qm̄ p̄ inofiora studia vident̄: & absq̄ lucro: reliq̄
 re: non doctrinā: non scientiā: sed quęstū finem suū esse professi. Igitur eam do
 ctinam nunq̄ magni existimandū putāui. Nam quę in ea grauiā putantur: a iu
 re ciuili sumptere: quę deinde addita sunt: leuia vident̄: ex diuersis opinionibz sen
 tentiisq̄ collecta: nulla cum eloquētia: nullo cum ornatu: nulla grauitate: ut ab in
 fantillimis viris edita videant̄. Miror aut̄: cum earū editionū tum verba: tum sens
 tentiē tam sint in promptu: tam apte ut etiam pueris facile innotescant. tamē plus
 res ac ingenio viros tam multā in eis cōmentandis opam perdidisse. Sed lites ex
 beneficiorū cōtrouersijs profectę extimatione dignas illarū dubitationes fecere.
 Tū ego: parcius Nychole de his legibus loquaris velim: quibus monarchia eccles
 iastica continet̄. Haud em̄ paruu est Pontificis inter Christianos imperiū. maxima
 auctoritas: suprema dignitas: ac potestas venerāda. Equissimū fuit igit̄ & ferme
 necessariū: hoc tā nobile & diffusum imperiū suas sibi leges cōdere: quibus no
 stra religio: & sacerdotū res publica teneret̄. In his & si non inest ea eloquentia quā
 requiris: at tanta est ut satisficiat legentibz: qui sententiā magis q̄ verborū ornatū
 aucupantur. Nam si nil tibi placet nisi splendide & ornate dictum: tuos & phorę
 oim̄ libros cōtemnes. Dignitas vero & auctoritas illarū habet̄ tanta: quāta con
 tinet̄ in maximi oim̄ principis decretis. Eo quoq̄ maior in his q̄ in reliquis legibz
 dignitas habenda est: quo est diuina res superior humanis: quanto Christi vicarij
 dignitas p̄stat imperatorie. Neq̄ vero cōmentantiū labores culpes: si multas
 opiniones asserūt: multas dubitatiōes. Scis tui philosophi esse sententiā: dubitatio
 nem rerum veri inueniēdi causam p̄buisse. Sed iam leges missas faciamus: &
 aut surgendum est: aut alterius sermo rei est a nobis insitruendus.

Carolus

Nycholaus

Phicac the ologie com mendatio.

Poggius

